

Kirkja og átrúnaður í Sovjetsamveldinum

Hvat er veruleiki og hvat falsan?

Um evnið

— Hvi júst triva í hetta evnið? Sjálfur hafi eg leingi ligið inni við trongdina eftir at finna greiði á hesum máli. Ti tað grettir ikki, at tá tosið í Føroyum snýr seg um livilíkindini í Sovjet, eru tað altíð nøkur, ið seta fram pástandir um forfylging og fongsling av teimum trúgvandi í hesum stóra landi, stjórnar av treiskum, ógudilíggum kommunismum. Ikki tí, hesi hampafólkini í Føroyum hava ongantið sett sin fót á sovjetska jorð, men lesa ágrýttin alskyns kristiliga tíðarrit, sum í stórum hóp komu rekandi inn um dynnar. Eg havi sjálfur lisið fleiri av teimum og veit tí, hvat í teimum stendur um víðurskiptini eystanfyri. Men eg havi eisini gjørt tað, sum tey trúgvandi tíverri ikki vilja gera: lisið fleiri mótprógvandi bókur frá hinari síðuni! Ti eg meti, atkunnar tú teg í báðar ættir, verður lættari at meta um, hvør ið sanandini ber. Um ikki fyrr, so fær tann áhugaði við hesari grein mini høvi til at kava niður í tey fyrstu dygg mótprógvini.

Sum lesandi her í Moskva hevur tað ligið væl fyri at funnið itókiligt tilfar. Serliga áhugavert er eisini at fara aftur í tíðina og kanna umstøðurnar hjá teimum trúgvandi fyri bolsjevistisku kollveltingina, og síðani samanbera við stóðuna í dag, eftir at sovjetstýrið hevur valdað í 65 ár.

Henda skrivingin er eitt lið í stríðnum imóti Stóru Lygnini.

Kugan

Í teimum dögum, tá russisku tsararnir valdaðu hesum rísalandi, og eisini seinna uppi undir kolveltingini í 1917, tá borgarskæturin ræddi, varð russiska ortodoks kirkjan ásamt samstíggis almennt trúgvandi, og hvør tann, sum andevdi imóti hesari kirkju, varð mettur sum statsfjandinn.

Henda statskirkjan hevði á ymsan hátt krám-

að ómetaligt ríkið inn undir seg — 50 milliónir rublar í gulli (í dag er ein rubul um 10 føroyskar krónur) og 2 milliónir og 500 túsund hektarar í jorð — umframt árliga at fáa veldugan stuðul frá landinum. Í 1907, til dømis, lat stýrið 31 milliónir rublar fyri at halda kirkjuapparátinum uppi, — eins nógv og tað gav skúla-verkinum. Teir flestu skúlarir vóru tó undir kirkjunum, ið noyddi sína trúgv, samfelagshugsan og tsardyrkan niður á børnini.

Sum vera man, fekk kirkjan í samráð við stýrið sett bann fyri øllum upplýsingarverkum, ið komu í ljósmála, eitt nú tey hjá Darwin, Marx, Engels, Freud, Lenin og enn tá okkurt hjá Tolstoj. (Lesið meira um kristnan ágang í «Framanum» nr. 8—9, 1982: «Uppgerð við

kristnu trúna», síða 6—24).

Hövuðsprestarnir vóru ikki valdir av kirkjufólksins umboðum sum nú á dögum, men vóru settir av tsarinum, eftir hansara tykki. Teir vóru eitt hent amboð hjá valdinum til kuganina av tí illa fyrirkomna fólkinum. Av hesum inniliga samstarvi við tsarstýrið kveiktist hatur teirra kugaðu til kirkjuna.

Bert statskirkjulimir sluppu at sita í stýrinum og í landsfyriritingini og í øðrum löggevandi og útinnandi sessum. Lógir, smíðaðar av hesum fólkinum, stílaðu fyri tjóðskaparligari og átrúnaðarligari sundurskiljing og avbyrging og settu bann fyri blandaðum hjunarlögum.

Börn, borin í heim av tilikum «ólógligum» hjún-

arlögum, hövdu ringt í væntu frá samfelagnum. Serliga jodar vóru jagstraðir og dripnir. Vit kunnu av røttum tosa um forfylging og fongsling av óðrvísihugsandi í teimum dögum. Løgreglan hevði skyldu til at handtaka allar gudloysingar, ið gjørdur vart við seg.

Fyri kollveltingina plagdu rithøvundar at málbera seg «Heilaga Russland», men í tsartíðini var tað so sum so við trúarfrælsinum í landinum. Ótrúligt, sum tað kann ljóða fyri summi, so varð fullkomið trúarfrælsi ikki tryggjað, fyrr enn sovjetstýrið tók ræðið og skildi kirkjuvaldið frá statsvaldinum.

Frigering

Beint eftir at sovjetstýrið

Eftir Hogna av Heiði, sum í lotuni lesuri í Russalndi. Næsti partur kemur komandi hósdag

hevði tikið ræði og blakað borgaraskapin út, fór oddamaður bolsjevistanna, Vladimir Iljitj Lenin, undir eitt megnar arbeiði: at fáa ein hóp av nýggjum og nýskapandi lógum settar í gildi. Í hesum sambandi mugu nevast lógirnar um, at átrúnaður skuldi skiljast frá statsvaldinum og skúlanum; skyldan at geva upp trúna í almennum skrivum skuldi stríkast; allur studningur til kirkju og trúarbólkar takast burtur; — við øðrum orðum: her eftir skuldi hvør sæta sær sjálvum og sinum óki.

Í boðunum «Til allar arbeiðandi muslimar í Russlandi og eystanfyri» mælti Lenin: «...hjá øllum teimum, har russisku tsararnir og kugararnir lögdu bønarhus í sor, og hjá teimum, har trúgv og siðir vóruð kleyvað niður...her eftir verða tjóðskaparligu og mentanarligu ognir tykkara kunngjörðar frælsar og friðaðar at vera». Sovjetstýrið visti á álvarsemið í orðum sínum við at handa muslimunum eitt eliggamalt rit, Otman-koranina, sum tsarvaldið hevði krogvað burtur.

Kriggj

Sovjetstýrið smæddist ikki við at seta hesar lógir í gildi, sum beindu fyri framhjáráttindunum hjá ortodoks kirkjuni. Jorðin, sum prestavaldið hevði krámað til sín, varð býtt út millum teir fátæku, neyðstøddu bóndurnar.

Prestaskapið gjørdist, sum væntað, í øðini og alt tað mista valdið og ríkið og forbeinanvegin í part við mótkollveltingarherinum og teimum 14 kapitalistisku londunum, sum undir borgarakrigunum og innrásini so ómansliga royndu at kvaia tað nýggja sovjetstýrið í vognunum. Hetta er sonn, men fyr føroyskar krogvað søga. Prestar av nærum øllum slagi fóru at vagnaðu herarnar imóti te arbeiðandi fólkinum.

Kirkjan legði egnar tryst á trúarleiðararnar at fara í hernað imóti «gudioysingastyrinum». Túsundtals prestar tæntu í mótkollveltingarherinum, Hvi-

tí herurin kallaður: Umleið túsund í heri Denikins herforara, meira enn 500 í heri Koltjaks. Til dømis vóruð skipaðar «Herdeild Jesusar» og «Herdeild Halgumoy» í Sibiriu undir leiðslu av bretska herforaranum Alfred Knox. Og mangt slíkt.

Hesin stóri bardagin er gittin sum ein tann mest harðrændi í hesari öldini; kravdi milliónir mannalív. Tann «kristni» mótkollveltingarherurin hevði 3 serliga menniskjagóð mið at ganga fram eftir, tá hann kom til eina bygd ella ein bý:

1. Krogva íbugvarnir bolsjevistar (kommunistar), tá skjótið tiggjundahvørt mannfólk!
2. Sýta íbugvarnir at geva upp bolsjevistar, tá skjótið hvørt mannfólk!
3. Gera íbugvarnir móstøðu, tá skjótið menn, kvinnur og børn, og brennið staðin av!

Sum flestum kunnugt, endaði kriggið við, at tann milum fólkíð sera væl umtókti arbeiðararherurin, Reyði herurin, bardi figgindan av; og kirkjan kom at kenna sviðan fyri sin glaðbeinta leiklut.

Tað er skiligt, at eftir hetta bóru kommunistar sama aggt til prestaskapin, sum hvørt krigsherjað fólk kennir eftir stríðslok. — Hvussu dømði alheimsfólkið nazistisku brotsmenninar eftir seinna heimsbardaga? Rættvist ella ov lint? (Fleiri bølmennti sluppu til rymingar). Íð hvussu var, russiski prestaskapurin slapp næstan heilt snikkaleysur. Oddafiskarnir vóru drignir fyri rættin, har teir víðgingu «syndir» sínar. Tó, borgarliga pressan í útheiminum vissaði lesarar sínar um — á sama hátt sum í dag (!) — at í «kommunistalandinum» vóruð prestar og fólk forfygd og dømð fyri trúgv sínar!

Tað skal ikki dyljast, at kommunistar og ónnar fólk eftir kriggið í heivardarði rívu fleiri kirkjur niður ella bygdu ein stóran svimjingið oman á kirkjugólvunum, til stóra gæðið fyri barnini á staðnum. Men próbar og víðursmiklar kirkjur vóru veittar sum nú á dögum.

Framhald

Nógvar kirkjur eru einastandandi glæsiligar, við litfögum ikonum og nógvum gulli. Myndin er av Skt. Theresa kirkjuni í Vilnius